

Улаанбаатарт: ӨНӨӨДӨР

Өдөр +21
Шөнө +8

ҮЛС ТӨР

ГЭР БҮЛИЙН ХҮЧИРХИЙЛЭЛТЭЙ
ТЭМЦЭХ ТУХАЙ ХУУЛЬ УНАЛАА

II нүүрт

ОНЦЛОХ ХУУДАС

ИХ СПОРТЫН УДИРДЛАГЫН
ТӨВШИНД ШИНЭЧЛЭЛ ХЭРЭГТЭЙ

V нүүрт

Дугаарын **60** мөр

ҮЗЭЛ БОДОЛ

Шүүгчид уг нь тангараг өргөсөн хуульчид биз дээ

Ч.ЧУЛУУН

ТӨРИЙН ТАНСАГЛАЛЫГ ТАНАЖ, МӨНГӨНИЙ “ХӨӨС”-ИЙГ ХАГАЛАХ ЗҮҮ Ж.ЭРДЭНЭБАТЫН ГАРТ БАЙНА

Н.ПУНЦАГБОЛД

Шүүгчдээс ингэж асуумаар байна. Шүүгчдийн цалинтай холбоотой асуудал хөндөгдмөц тэд ясан их бухимдана вэ. Бүр хэвлэлийн бага хурал зарлаж, сүрийг үзүүлэх нь тэр. Улс орны эдийн засаг хямралтай энэ цаг үед иргэн бүр бүсээ чагалах ёстойг хамгийн түрүүнд ухамсарлаж, эдийн засаг сэргэтэл цалин хангамжаа төрийн албан хаагчдын цалингийн системд шилжүүлэх тухай санал санаачилгыг шүүгчид гаргасан бол төр, ард түмэн нь байрлаж, сэтгэл зүтгэлийг нь өндрөөр үнэлэх байлаа. Бахархсан зарим нь тэдний араас цалингийнхаа тодорхой хувийг улсын эдийн засгийн сэргээх сан байгуулж, түүнд хандивлах их аяныг өрнүүлж ч мэднэ. Гэтэл үгүй ажээ. Шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн дарга Н.Лүндэндорж гуай “Шүүгчид нөгөө талаас их үйлтэй хүмүүс. Нэг бол элдвээр хэлүүлнэ. Хүнд хүчир ажилд өдөр шөнгүй зүтгэнэ. Хангамж хамгаалал муутай. Шүүгчийн цалингаар ямар ч улс орон хохирч байгаагүй, харин шүүгчээс цалин харамласан улс орон шударга ёс, хуулийн ноёрхлоо өөр зүйлд алдсаар байдаг. Харамч хүн хоёр дахин төлдөг гэдэг муухай үг бий. Тэр л болох нь” хэмээн сэтгүүлчтэй ярилцах үеэрээ онцолж, бас тунирхаад авчээ. Түүний хэлсэнчлэн шүүгчийн цалинг эдийн засгийн утгаар нь дэлхий харахаа болнод удаж байгаа нь үнэн.

Үргэлжлэл нь II нүүрт

Засгийн газар сүүлийн хэд хоногт хасна, танана, татвар нэмнэ, хална, солино гэдэг хэдэн брэнд үгтэй болж, иргэдийг нэлээд бухимдуулж байна. Манайхан юманд өнгөц ханддаг болохоор хэнээс татвар авч, юуг хасч, алгийг нь танах гээд байгааг ухааж ойлгохгүй, өөр дээрээ тусгаж аваад л цахим ертөнцөөр баахан шаагиж байна. Үнэндээ бол тэр шийдвэрүүдийн ихэнх нь зөв гэж олон нийт үзэж байна. Уг нь Ж.Эрдэнэбатын зоригтой хийх гээд байгаа хасалт, таналт, цомхотголыг аль хэдийнэ эхлүүлэх байсан юм шүү дээ. Үндсэндээ төрийн албанд үүсчихээд байсан тансаглал, бүх салбарт нүүрлээд байгаа мөнгөний “хөөс”-ийг хэн нэгэн нь хагалах хэрэгтэй байсан. Тэр нь одоо болсон.

Үргэлжлэл нь III нүүрт

ЗАСАГ ДАРГА ЯРЬЖ БАЙНА

З.ЭНХБОЛД: АЙМГИЙН ШҮҮХ АН-ЫН ТАЛД ҮЙЛЧИЛСЭН ШИЙДВЭР ГАРГАЖ БАЙГАА

Н.ПУНЦАГБОЛД

Сүхбаатар аймгийн Засаг даргаар сонгогдон ажиллаж буй З.Энхболдтой ярилцлаа.

-Танай аймагт сонгуулийн маргаантай асуудал үүсчихээд байгаа. Тийм болохоор таныг хууль ёсны Засаг дарга гэж ойлгож болох уу?

-Бид хуулийнхаа дагуу

сонгуулийн дүн гарснаас хойш 20 хоногийн дотор буюу долдугаар сарын 19-нд анхны хурлаа хийсэн. Энэ хурлаар аймгийн Засаг дарга болон ИХ-ын даргыг өргөн мэдүүлэх гэх мэт хэд хэдэн асуудлыг шийдсэн. Улмаар Ерөнхий сайдад өргөн мэдүүлж, би аймгийн Засаг даргаар томилогдсон. Тиймдээ ч өнөөдрийг хүртэл хууль ёсны дагуу л ажлаа хийж байна. Гэтэл аймгийн АН-ынхан

хуралдаандаа ирж оролцоогүй. Аймгийн Сонгуулийн хорооноос анхны хуралдааныг гацаах оролдлого хийсэн. Гэсэн ч бид хурлаа хуулийн хугацаанд нь хийж чадсан. Түүний дараа АН-ынхан аймгийн шүүхэд хандсан. Захиргааны хэргийн анхны шатны шүүхээр анхны хуралдааны үеэр гаргасан зургаан тогтоолыг хүчингүйд тооцсон.

Үргэлжлэл нь IV нүүрт

ОНЦЛОХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

ЧӨЛӨӨТИЙН ХОЛБОО Б.БАЯРАА, Ц.ЦОГТБЯАР НАРЫН ЭРХИЙГ ХАСЛАА

О.УЯНГА

Монголын Чөлөөт бөхийн холбооны Ерөнхийлөгч Д.Дагвадорж, ТУЗ-ийн гишүүд болох УИХ-ын гишүүн Д.Сумъяабазар, А.Сүхбат тэргүүтэй албаны хүмүүс өчигдөр хэвлэлийнхэнд хандаж, мэдээлэл хийлээ. Энэ үеэрээ Дэлхийн бөхийн нэгдсэн холбооноос манайд нууцын зэрэглэлтэй бичиг ирж, Монголын чөлөөт бөхийн бүх насны шигшээ багийг олон улсын тэмцээнд оролцох эрхийг хасч байгааг мэдэгдсэн хэмээсэн юм. Мөн есдүгээр сарын 1-ний дотор хариу ирүүлэхийг шаардсан ажээ. Түүнээс гадна Риогийн олимпын наадмын чөлөөт бөхийн тэмцээний 65 кг-ын хүрэл медалийн төлөөх барилдааны дараа манай хоёр дасгалжуулагч бүдүүлэг үйлдэл гаргасан гэх асуудлыг Удирдах зөвлөлийн хурлаар авч хэлэлцсэн талаараа ч мэдээллээ.

Үргэлжлэл нь III нүүрт

**ОЛОН ҮЙЛДЭЛТ
УХААМАГ ЧАНААГЧ**

• Будаа агшаагч • Бялуу жигнэгч • Халуун тогоо • Битүү чанагч

ХААН банк	Хугалгаа хөгжлийн банк			
	Авах	Зарах	Авах	Зарах
АМ.ДОЛЛАР	2220.00	2253.00	ФУНТ	2835.00
ЕВРО	2436.00	2525.00	РУБЛЬ	32.00
ИЕН	21.34	22.16	ЮАНЬ	328.00

ҮЗЭЛ БОДОЛ

Үргэлжлэл.
Түрүүч нь I нүүрт

Яах аргагүй эдийн засаг элгээрээ мөлдөх дээрээ тулж, төсвөө бид хэмнэж чадах бүхий л аргаар тэмцэхгүй бол энэ хэвээр дураараа дургинд байвал Засгийн газар дампуурлаа зарлах нь цаг хугацааны л асуудал гэдгийг эдийн засагчид ч хэлсэн. Тийм болохоор чадах чинээгээрээ төсвөө хэмнэж, хэтэрсэн тансаглалаа хасах гэж Засгийн газар оролдож байна. Өөрөөр хэлбэл, төрийн албаны тансаглал, мөнгөний “хөөс”-ийг хагалах зүүт Засгийн газар атгаж байгаа гэсэн үг. Харин зоригтойхон танаад хатгаад, хийсэн шиг хийж чадах эсэхийг нь харах л үлдэж байна. Өнөөдөртөө элдэв янзын халамжуудыг эхнээс нь танаж эхэллээ. Тухайлбал, оюутнуудад

төсвийн мөнгөөр гадаад руу явдаг дарга нар үй түм байгаа. Тэднийхээ дураараа занг зогсоо. Дарга нарт утасны мөнгө гэж олгодог байсныг 100 хувь танаж байгаа юм билээ. Гэх мэтээр хэмнэх зүйл маш их байна. Мөн том дарга нарын цалинг тохирох хувиар бууруулж байгаа сураг байсан. Шатахууны зардлыг 20-30 хувиар бууруулж байгаа гэсэн. Гэх мэтээр төрийн албаны тансаглалын “бялуу”-наас ганц нэг зүсмийг нь хурааж авч байгаа. Гэхдээ л том “бялуу” үлдээд л байна. Сүүлийн хэдэн жилд хэтэрхий данхайчихсан төрийн албаа ч гэсэн зоригтойхон цөөлөх хэрэгтэй. Зарим яам, тамгын газар, төрийн өмчийн компаниудад давхардсан албан хаагчид маш их байгаа. Ганц хүний хийх ажлыг бүхэл бүтэн албанд хариуцуулж өгдөг. Нэг даргатай, хоёр гурван цэрэгтэй. Яг үнэндээ

ТӨРИЙН ТАНСАГЛАЛЫГ ТАНАЖ, МӨНГӨНИЙ “ХӨӨС”-ИЙГ ХАГАЛАХ ЗҮҮ Ж.ЭРДЭНЭБАТЫН ГАРТ БАЙНА

...Үндсэндээ эдийн засгийн хямралтай холбоотойгоор байрны үнийг эс тооцвол бусад “хөөс” арилж л байна. Бүр сайн хагалж, хөрсөнд нь буулгаарай. УИХ-ын гишүүд ч гэсэн олон янзын тусгай хангамж байвал сайн дураараа татгалзах хэрэгтэй. Манай парламентад цалингаараа амьдарч байгаа гишүүн хэдхэн л байгаа. Бусад нь бүгд бизнестэй бол бизнестэй, баян бол баян. Бүр хэтэрхий баян учраас ард түмнээ тансаглаж байна гэж чуулган дээр “зүүдэлж” байна шүү дээ. Тийм болохоор өөрсдөөсөө эхэл...

өгч байсан 70 мянган төгрөгийн халамж. Аль хэдийнэ ингэх байсан. Мөн сардаа 20, 30 сая төгрөг авдаг байсан дарга нарын цалинг ч тодорхой хэмжээнд бууруулахаар болсон. Шүүгч нарын цалинг ч бууруулах асуудал яригдаж, “хэрүүлийн алим” болчихоод байж л байна. Гэхдээ нөгөө талаар дарга, сайд, ямбатнуудын тусгай хэрэгцээ, тансаглалыг нэгмөсөн хаах хэрэгтэй. Монгол Улс нэг хэсэг уул уурхайн баялгаасаа ирсэн хэдэн төгрөгөөр туйлав даа. Төрийн албан хаагчдын цалинг байсхийгээд нэмээд л. Дарга нарын цалин тэнгэрт тулаад л. Тэр битгий хэл төрийн албыг өдөр өдөр томсгож, жинг нь нэмсээр, одоо өөрийгөө дааж алхахааргүй хэмжээнд хүргэчихлээ. Дарга нар нь бүгд данхайсан том машинаар ажил, гэрийнхээ хооронд зөөлгөөд л. Шатахууныг нь мөнгө гэж жилдээ хэдэн зуун саяар яригдах зардал зарсаж жишээтэй. Бүр сүүлдээ “Би тийм том албан тушаалтай учраас жийн унах эрхтэй” гэж загнах хүн ч байлаа. Эдийн засаг хямарч байгаа энэ үед л бид зөв замаа олж, хөрсөн дээрээ буух цаг болсон. Энгийнээр хэлбэл хэдэн жилийн хөөсөө хагалжгаая. Тийм болохоор шүүгч нарын цалинг хассан нь ч зөв. Элдэв төрлийн халамжуудыг танах нь ч зөв. Дээрээс нь дарга нарынхаа тусгай хангамжуудыг тана, одоо. Ер нь төрийн албанд ажиллаж байгаа дарга нар хот дотор том жийлээр ажил, гэрийн хооронд явж яах юм бэ. Тийм ямар хэрэгцээ, шаардлага байгааг үл ойлгоно. Жижиг тэргээр гэртээ хүргүүлээд, ажилдаа явахаар ядуу харагдах гээд байгаа юм уу. Төрийн мөнгөөр худлаа үнэн ярьж гадаад руу явдаг байдлыг ч бас халаач. 2014 онд яасан билээ, Иргэдийн хурлын хэдэн нөхдүүд туршлага судлах нэрийдлээр Бразил явж, хөлбөмбөг үзсэн. Энэ мэт худлаа үнэн шалтгаан хэлж,

хамгийн бага албан тушаалтай нь бүх ажлаа хийгээд, бусад нь фэйсбүүк ухаад л сууж байдаг. Тэгээд төрөөс цалина авна. Ядаж байхад төрийн алба автоматаар данхайхаас гадна тэднийг үнэн эрхлүүлсэн шүү дээ. Төрийн албанд ажилласан бол тэтгэвэрт гарахад нь тийм ч урамшуулал өгнө. Төрийн албаныханд байрны квот өгнө. Төрийн албанд олон жил ажилласан бол байрны урьдчилгааг нь даана гэх яриа ч гарсан. Энэ чинь зүгээр л “хөөс” биш, юу юм. Гэтэл хувийн хэвшилд насаараа ажилласан хүмүүс зүгээр л татвараа төлөөд, илүү цаг ажиллаж, улсад баялаг бүтээж байгаа. Тэглээ гээд урамшуулал нэхсэн үү, үгүй шүү. Аав, ээжийн цалин нэмэгдвэл хүүхдэдээ арай үнэтэй гутал аваад өгөхийг боддог байх. Харин эсрэгээрээ хасагдвал орлогодоо тааруулж гутал авдаг юм. Түүнтэй адил улс орон мөнгөтэй, даналзаж байхдаа төрийн албыг данхайлгаж, цалин цагааг нь нэмж, тэтгэвэртээ гарахад нь урамшуулал гэж баахан мөнгө өгч байж. Одоо улсад мөнгө алга, өрөө яаж дарья даа гэж тархиа гашилгаж байгаа энэ үед орлогондоо таарсан “гутал” авахаас биш яадаг юм. Угаасаа сүүлийн хоёр, гурван жилд гадаад зах зээлээс хамааралтай эдийн засгийн хямрал манайд үүссэн. Мөнгө төгрөг ч хумигдаад, эдийн засаг ч унасан. Хувийн хэвшлүүдийн орлого буурч, аргагүйн эрхэнд ажилчдаа цомхотгож, зардлаа бууруулж, нөхцөл байдалдаа тааруулж ажиллаж байгаа. Зарим нь бүр хаалгаа барьсан. Худалдан авах чадвар эрс буурсантай холбоотойгоор өргөн хэрэглээний барааны үнэ өссөнгүй. Одоо хувцас хунар бүр хямдарч байгаа биз дээ. Монголчууд ипотекийн зээлээ төлөх гээд хувцас ч авах тэнхээгүй л явна. Үндсэндээ эдийн засгийн хямралтай холбоотойгоор байрны үнийг эс тооцвол бусад “хөөс” арилж л байна. Бүр сайн хагалж, хөрсөнд нь буулгаарай. УИХ-ын гишүүд ч гэсэн олон янзын тусгай хангамж байвал сайн дураараа татгалзах хэрэгтэй. Манай парламентад цалингаараа амьдарч байгаа гишүүн хэдхэн л байгаа. Бусад нь бүгд бизнестэй бол бизнестэй, баян бол баян. Бүр хэтэрхий баян учраас ард түмнээ тансаглаж байна гэж чуулган дээр “зүүдэлж” байна шүү дээ. Тийм болохоор өөрсдөөсөө эхэл. Дэд сайдуудаа авч хая. Хэдэн цэцэрлэг барьчих мөнгө жилдээ гарч ирнэ. Болдог бол ипотекийн зээлийг ч тодорхой хугацаанд зогсоогоод, байрныхаа үнийг буулахгүй гүрийгээд байгаа нөхдүүдийн хандыг хага дармаар байна. Одоо л бид хөрсөн дээрээ буух цаг болсон. Тэгэхгүй хөөстэйгээ хөөрөөд, тэнгэрт амьдраад байвал нэг өдөр газарт хатуухан унаж магад. Хаа сайгүй байгаа хөөсөө бага багаар нь хагалж, хатуухан унахгүйсэн.

ӨНӨӨДРИЙН ТОП ИШЛЭЛ

УИХ-ЫН ГИШҮҮН Самандын ЖАВХЛАН

...Äàì ióóð:
áóé íééäÿì ä
ÿì íÿëÿä öäããäà,
ì àì ióóðäë, ääÿð
óããà ääããì äééä
äáéäãã öàðè
ì àì ääì ääããð:
áóé íééäÿì ä
äì èì äñðì è,
öÿäëÿë
ì ÿäÿÿëë ìü
öÿðä; äë
äáéäãã..

ОНЦЛОХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

ЧӨЛӨӨТИЙН ХОЛБОО Б.БАЯРАА, Ц.ЦОГТБАЯР НАРЫН ЭРХИЙГ ХАСЛАА

Үргэлжлэл.
Түрүүч нь I нүүрт

Тэгвэл чөлөөт бөхийн холбоо энэ сарын 29-ний өдөр Удирдах зөвлөлийн хурлаа өргөтгөсөн бүрэлдэхүүнтэй хийж, хоёр шийдвэр гаргасан байна. Юуны өмнө, А.Басхүү, Б.Төмөрбаатар нарын зэрэг шүүгчид болоод эрхзүйчээс бүрдсэн ажлын хэсэг гаргаж, Спортын арбитрын шүүхэд хандахаар болсон байна. Ингэснээр Г.Мандхнарангийн барилдааны шүүлтэд луйвар орсон бол хүрэл медаль буцааж авах аргыг хайх аж. Тэгвэл Удирдах зөвлөлөөс гаргасан хоёр дахь шийдвэр нь чөлөөтийн эрэгтэй багийн дасгалжуулагч Ц.Цогтбаяр, Б.Баяраа нарын багшлах эрхийг хассан юм. Энэ талаар Д.Сумъяабазар аварга “Рюгийн Олимпын наадмын үеэр 65 кг-ын жинд хүрэл медалийн төлөөх барилдааны дараа Монголын хоёр дасгалжуулагч шүүгчийн шийдвэрийг эсэргүүцэн, дэвжээн дээр зохисгүй зан үйлдэл гаргасан Дэлхийн нэгдсэн бөхийн холбооны нэр хүнд, ашиг сонирхлын эсрэг ёс зүйн бүдүүдэл алдаа гаргасан Ц.Цогтбаяр, Б.Баяраа нарыг МЧБХ-ны ёс зүйн дүрмийн 8.6-д шүүгчийн шийдвэрийг эсэргүүцэн санал дунд зүй бусаар илэрхийлэхийг бөхчүүд, тамирчид, багийн ахлагч нарт хатуу хориглоно гэсэн заалтыг зөрсөн тул хариуцлага тооцож байна. Монголын Чөлөөт бөхийн холбооны ёс зүйн дүрмийн 10.16-д

дасгалжуулах эрхийг хоёр жил хүргэлх хугацаагаар хасах буюу онцгой тохиолдолд түдгэлзүүлэх гэсэн заалтыг зөрсөн тул хоёр дасгалжуулагчийн Олон улс болон дэлхий, дотоодын бүх тэмцээн, ямарваа нэгэн чөлөөт бөхийн үйл ажиллагаанд орох эрхийг хасч байна гэсэн шийдвэр гаргалаа” хэмээн мэдэгдсэн юм. Түүний дараа Монголын Чөлөөт бөхийн холбооныхон Монголын ард түмнээс уучлал гуйж, бөхийсөн юм. Тэгвэл дасгалжуулах эрхээ хасуулсан хоёр багш ч гэсэн энэхүү хэвлэлийн хурлын дараа өөр өөрсдийн байр сууриа илэрхийллээ.

Б.Баяраа: Шавийнхаа төлөө зүтгэсний минь хариуд эрх хасч байгаад гомдолтой байна

хамгийн том спортын наадам, Олимпын хүрэл медалийг шавь Г.Мандхнарангаараа авахуулж чадсан хөдөлмөр, зүтгэлийг минь, шавийнхаа төлөө зүтгэсэн зүтгэлийг хормын төдийд байхгүй болгож, тэр байтугай хүний эрхийг хасч байгаад маш их гомдолтой байна.

Ц.Цогтбаяр: Буруугаа хүлээчихвэл Спортын арбитрын шүүхэд зарга үүсгэж чадахгүй

“Бид уучлал гуйж болохгүй. Б.Баяраа багш бид хоёр буруу зүйлийн төлөө тэмцсэн юм уу. Тийм булхайтай шүүлт гараагүй бол бид хоёр хувцсаа тайлахгүй. 5 минут 59 секундэд барилдааныг зогсоогоод, манай бөхийг торгочихсон бол бид хоёр дүрмээ бариад буугаад л явна. Гэтэл дүрмийн бус шүүлт шүү дээ. Энд булхай орчихлоо. Дэлхийн бөхийн холбоо болон Монголын чөлөөт бөхийн холбооны хоорондын тохироо явагдаж байж болно. Хэл амгүй асуудлыг дарья, хоёр багшаар нь туг тахья гэдэг. Дээрээс нь тэдний цаад санаа нь бид хоёрт хариуцлага тооцсон гэсэн бичиг цааш нь явуулаад, Г.Мандхнарангийн медалийг авахаар хөөцөлдөх эрхгүй болгох гэж байна. Бид буруугаа хүлээчихвэл спортын Арбитрын шүүхэд зарга үүсгэж чадах уу. Чадахгүй шүү дээ.”

MMINFO

ТАЛ НУТГИЙН ЦАХИМ МЭДЭЭЛЭЛ

MMINFO АПП
Тал нутгийн өдөр тутмын мэдээ мэдээлэл таны гарт...

TATA PLAY STORE | TATA APP STORE

ДУГААРЫН СУРВАЛЖЛАГА

ХАРИН ҮЙЛЧИЛГЭЭ...

Б.Жаргал:
Соёлтой
үйлчилгээ,
соёлтой
аялагчдыг
төлөвшүүлж
чадахгүй бол
Монголын аялал
жуулчлалын
хөгжил өдий
байна

-Энэ зун Архангай аймаг, Цэцээ гүн рүү явган аялалд гарсан. Аялал мэдээж сайхан. Гэвч сэтгэл гонсойлгосон зүйлс олон байлаа. Цэцээ гүний оргил руу алхаж байхад Манзуширийн хийдээр дайрсан юм. Оргил хүртлээ бараг хоёр цаг гаруй алхдаг юм билээ. Тэр үед Цэцээ гүний ойр орчимд майхангай хүмүүс мунаар хуш модыг цохиж, самрыг нь авч байхтай тааралдсан. Тэд түүсэн самар, жимсээ Цэцээ гүний оргилын доохон талд овоолж байсан. Тэгээд оргил дээр нь гарч ирэхэд овооных нь хажууд хур хогийн цэг үүссэн байлаа. Уг нь өдөр ирэх тусам хотын залуус соёлжиж байгаа гэж би боддог. Гэтэл тийм биш юм билээ. Цэцээ гүн рүү зөвхөн Монголын гэлтгүй гадаадын жуулчид ч авирч байгаа шүү дээ. Ядаж иргэд ухамсраараа хогоо хаялгүй, цүнхэндээ хийгээд авч явж болно. Гэтэл иргэдэд тэр зэргийн ухамсар дутагдаж байна. Тэр чинь зүгээр нэг газар биш. Бүхэл бүтэн аялал жуулчлалын бүс, дархан цаазат газар гэдгийг санах хэрэгтэй. Хотоос хэдхэн километрийн зайд орших аялал жуулчлалын бүс нь ийм байгаа юм чинь хэдэн зуун километрийн цаадах нь ойлгомжтой биз дээ. Соёлтой үйлчилгээ, соёлтой аялагчдыг төлөвшүүлж чадахгүй бол Монголд дотоодын аялал жуулчлал хөгжих өдий байна.

О.Дашням:
Иргэд өмхий
үнэр ханхлуулсан
модонд мөргөх
гэж холоос
зорьж ирээгүй л
байлтай

-Энэ жилгэрбүлээрээ Хэнтийн аймгийн Батширээт сум, Сэлэнгэ аймгийн "Ээж мод" руу аяллаа. Хувиараа өөрсдөө явсан. Ямар нэгэн жуулчны компанид хандаагүй. Ингэж явахдаа Хөх нуурт голландын

жуулчидтай таарсан юм. Тэднээс сэтгэгдлийг нь асуухад "Амралтын газрын ойролцоо эмнэлэг, ямар нэгэн анхны тусламж авах газаргүй юм. Энэ нь их хэцүү санагдаж байна. Бид шумуул, сононд хазууллаа гэхэд анхны тусламж авах газар байхгүй байна" гэж ярьж байсан. Учир нь гадаадын жуулчид шумууланд хазуулбал халдвар авах учраас эмнэлэгт үзүүлэх хэрэгтэй гэдэг юм билээ. Мөн олон хүн төөрч байсан шүү. "Ээж мод"-нд очиход нэг зүйл жаахан эвгүй санагдаж байсан. Хүмүүс очих бүртгээ сүү өргөсөөр байгаад үнэндээ бидний сүсэглэн залбирч буй модноос их муухай үнэр үнэртэж байсан. Модонд уясан хадагнууд нь өгөрч, муудаад дүүрэн өт хорхойнд баригдчихсан байна билээ. Юун ээж модонд мөргөж, хүслээ гуйх. Шууд л буухын

хүслэн болж байсан. Миний бодлоор, иргэд аялж болно. Гэхдээ байгаль орчноо сүйтгэхгүй байх хэрэгтэй. Тухайн орон нутгийн захиргаанаас ч гэсэн үүнд анхаарал тавих шаардлагатай байна. Иргэд өмхий үнэр ханхлуулсан модонд мөргөх гэж холоос зорьж ирээгүй л байлтай. Хэдий хүний сүсэг бишрэлийн асуудал ч гэсэн энд анхаарал хандуулахгүй бол хэдэн жилийн дараа Ээж модгүй л болох юм шиг санагдсан шүү.

Т.Золбаяр:
Манай
улсын аялал
жуулчлалын
бүсүүдэд ямар
ч хараа хяналт
алга

-Би өнгөрсөн долдугаар сард гэр бүлээрээ Аржанчивланд хэд хоног амарсан. Амарч байхдаа эргэн тойрноо

...Тогтсон үнэ гэж үгүй. Өөрөөр хэлбэл, хүний гадаад үзэмжээс шалтгаалан үнэ нэмж байх жишээтэй. Хоолны сонголтын хувьд ярих ч үгүй. Маш муу. Чанасан мах, хорхог, гуляш зэрэгхэн л байдаг. Түүнчлэн хөтөч хүмүүсийг хараад үнэхээр харамссан...

журам ч их сул юм. Шөнө оройн цагаар бусад амрагчдаа амраахгүй архи уун амгалан тайван байдал алдагдуулсан. Энэ бүхэн амралтын газруудад хамааралтай асуудал. Тэнд чинь зөвхөн монголчууд амраагүй шүү дээ. Гадаадын жуулчид ч гэсэн бий. Тэгэхээр тэндээс гадаадууд бидний талаар ямар сэтгэгдэлтэй үлдэх вэ. Ойлгомжтой шүү дээ. Үүнийг бас бодолцох л хэрэгтэй. Одоо жуулчны баазууд л хөгжих хэрэгтэй байна.

Ц.Одням: Аялал,
жуулчлалын
салбараа
хөгжүүлэе гэвэл
боловсон хүчнээ
сайн бэлтгэ

-Хөвсгөл аймгийн Хөвсгөл нуурт долдугаар сарын 20-нд очиж амарсан. Биднийг очих үед амралтын гэр харьцангуй хямд байсан. Нэг гэр 20-60 мянган төгрөгийн үнэтэй юм билээ. Амралтын газрын ажилчдын харьцаа, үйлчилгээ маш муу байсан. Тухайлбал, зарим амралтын газар утсаар захиалга авч байгаа юм л даа. Тэгээд захиалга өгчихөөд очиж байхад л байрлах гэрийг бэлдээгүй байсан. Мөн гадны хүнийг хараад үнэ их нэмдэг юм билээ. Тогтсон үнэ гэж үгүй. Өөрөөр хэлбэл, хүний гадаад үзэмжээс шалтгаалан үнэ нэмж байх жишээтэй. Хоолны сонголтын хувьд ярих ч үгүй. Маш муу. Чанасан мах, хорхог, гуляш зэрэгхэн л байдаг. Түүнчлэн хөтөч хүмүүсийг хараад үнэхээр харамссан. Эх орноо мэддэг хүн хөтөч хийх хэрэгтэй. Хэн дуртай, мөнгө олох гэсэн нутгийн нэг хүн хөтөч хийгээд байж болохгүй биз дээ. Хөтөч, тайлбарлагчид манай улсын талаар зөв ойлголтыг өгөх хамгийн эхний хүмүүс шүү дээ. Ер манай улс аялал, жуулчлалын салбараа хөгжүүлэе гэвэл боловсон хүчнээ сайн бэлтгэх хэрэгтэй.

Б.Цэцэгмаа:
Жуулчдын
аюулгүй байдалд
анхаарах нь
зүйтэй

-Энэ зун Дархан, Сэлэнгэ, Төв Аймгийн нутгаар аялаад ирлээ. Сэлэнгийн Сайханы Хөтөл орж үзлээ. Жуулчдад зориулаад тохижуулсан байна лээ. Орохдоо тасалбараа авна. Цаашаа ороход машины зогсоолд нь ердөө 10 гаруй машин зогсоод л зайгүй. Машин зогсоолоос Хөтөл рүүгээ өгсөхөд шат тавиад түүхэн дурсгалт хөшөө, зарим хэд хэд шат дээрээс засч тохижуулсан нь их сайхан санагдаж байсан. Хөтөл дээрээс хойшоо харахад Оросын хил харагдаад, мөн Орхон Сэлэнгийн сав бэлчэр цэлийтэл харагдаад үзэсгэлэнтэй байсан. Гэхдээ тасалбар авч байгаа болон Сайханы Хөтөл дээр ажиллаж байгаа хүмүүсийн жуулчдад анхаарал тавих нь зүйтэй санагдсан. Өндөр хавцал хаднаас унав, халтирч цааш нь гулсав гэх мэт анхааруулга байвал зүгээр санагдсан. Мөн бие засах газар байгаагүй нь бас л манай улсын аялал жуулчлалын сул тал байлаа. Хөдөө холын замд явж байхад, зам жирийгээд сайхан. Гэхдээ хурд сааруулагч буюу хэвтээ цагдааг нэмж хиймээр санагдсан.

И.Сарангэрэл:
Үйлчилгээ, модон
жорлон хоёроо
сайжруулах-
гүйгээр дотоодын
байтугай
гадаадын
жуулчдыг ч татаж
чадахгүй

-Манай гэр бүл жил бүр Булган аймгийн Буян-Агт суманд байрлах Хануй

Г.Чаминцэцэг:
Жуулчны
баазууд л хөгжих
хэрэгтэй

-Манай орон байгалийн үзэсгэлэнт газар олонтой. Тиймээс байгалийн нөөц

ХҮЧИНГҮЙД ТООЦОВ

"Ар Жэй Эйч" ХХК-ний 5525608 регистрийн дугаартай тамга 9011416092 улсын бүртгэлийн дугаартай, 5719852 регистрийн дугаартай "Тэнгисийн хүлэг" ХХК-ийн тамга гээгдүүлсэн тул хүчингүйд тооцов.

